

Slovenčínár

70 100

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku

Publikácia Pedagogického metodického centra
Slovákov v Maďarsku

Publikácia vyšla s finančnou podporou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Edita Pečeňová
hlavná redaktorka

Zuzana Benková
Ján Pitoňák
jazykoví redaktori

Typografia, zalamovanie, príprava do tlače, tlač:

Progresszív Nyomda Kft.
5600 Békéscsaba, Erkel u. 8.
Technický redaktor: Kovács I. Zoltán

ISSN: 1218-151X

2019

Obsah

<i>Vážení čitatelia!</i>	5
<i>Cena Samuela Tešedíka 2019</i>	7
<i>Rózsa Fray (Maďarsko) Laudatio na Móniku Szelényiovú</i>	12
<i>Eudmila Šomráková (Rumunsko) Laudatio na Jána Kukučku</i>	15
<i>Svetlana Zolňanová (Srbsko) Laudatio na Katarínu Čamborovú</i>	19
<i>Annamária Boldocká-Grbićová (Srbsko) Laudatio na Dr. Juraja Súdiho</i>	22
<i>Miroslav Kmeť (Slovensko) Okrúhle jubileá našich stredných škôl</i>	26
<i>Michal Babiak (Slovensko) Národnostná identita v systéme slovenského školstva</i> ...	32
<i>Judita Molnárová Pribojská (Maďarsko) Tradícia v súčasnosti</i>	39
<i>Ana Marošević (Chorvátsko) Slovenské národnostné školstvo v Chorvátskej republike</i> .	47
<i>Jarmila Heckelová (Rumunsko) Netradičné metódy vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry</i>	55
<i>Mária Andrášiková a Mariena Korošová (Srbsko) Inovovaná tradičná učebnica pre slovenský jazyk a jazykovú kultúru v 5. ročníku základnej školy</i>	60
<i>Anikó Podani (Maďarsko) Používanie inovatívnych a klasických vyučovacích metód na hodinách slovenčiny</i>	63
<i>Renáta Súdiová a Juraj Súdi (Srbsko) Multimediálna učebnica Hudobnej kultúry pre 1. ročník základnej školy v Srbsku</i>	67
<i>Adela Obsustová, Jaroslava Števková (Srbsko) Aktivity mimo regulárnych hodín</i> .	72
<i>Marianna Bajczerová Melegová (Maďarsko) Využívanie moderných učebných prostriedkov vo vyučovaní slovenského jazyka</i>	84
<i>Ianko Gubani (Rumunsko) Šesť myšliacich klobúkov</i>	86
<i>Eva Motyovská (Maďarsko) Príležitosti na rozšírenie vzťahu medzi materskou školou a rodičmi</i>	91
<i>Mária Karolína Bonțea (Rumunsko) Vianočné trhy</i>	97
<i>Božena Levárska (Srbsko) Spolupráca rodiny a materskej školy</i>	99
<i>Anita Murgašová - Kovalčíková (Slovensko) Z rozprávky do rozprávky</i>	104

Slovenské národnostné školstvo v Chorvátskej republike **Tradícia a modernizácia vo výchovno-vzdelávacom** **processe**

Tradícia a modernizácia v škole

Svet sa rozvojom technológie mení. Veľké zmeny, ktoré sa dejú okolo nás, menia všetky oblasti života, tak aj oblasť vzdelávania. Počítačová revolúcia vo veľkej miere vplýva na vzdelávanie a na školy. Používaním nových technológií v súčasnom živote je škola tiež nútená pomaly sa meniť – prechádzať z tradičného na modernejšie vyučovanie.

V chorvátskom školstve sa, ako aj v celej Európe, začínajú aplikovať modernejšie spôsoby vo výučbe všetkých predmetov a v tom nezaostáva ani školský predmet *slovenský jazyk a kultúra* na základných a stredných školách. Škola musí byť otvorená rozvoju, kreativite a inováciám. Uvádzaním nových spôsobov vyučovania na školách sa kladie dôraz na žiaka, u ktorého sa výchovou a vzdelávaním chce dosiahnuť, aby nadobudol schopnosti, ktorými sa uplatní vo svojom živote a prevezme úlohu zodpovedného občana. K tomu vedie cesta rozvoja od tradičnej školy až po súčasnú modernú verziu. V nej sa charaktery pedagogických procesov vo viacerých aspektoch výrazne odlišujú od organizácie tradičnej školy. Do vyučovania sa uvádzajú nové, netradičné – inovačné metódy v snahe čo najlepšie a najefektívnejšie prebrať nové učivo tak, aby si žiaci vytvorili určité zručnosti, ktoré budú využívať v reálnom živote.

Učitelia všetkých škôl, kde sa v Chorvátsku vyučuje slovenčina, sa tomuto prístupu snažia prispôbiť, aby výučba bola čoraz modernejšia. Dnešná škola už nestačí na to, aby sa odprednášalo nové učivo, ona sa musí meniť a musí sa zamerať na potreby žiakov, podnecovať ich

pre celoživotné učenie. To sa môže uskutočniť len vtedy, keď sa zmení spôsob učenia žiakov použitím nových stratégií, metód a postupov. V takej situácii žiak riešením problémov rozvíja divergentné myslenie, učí sa učiť a rozvíjať vedomie o vlastnom učení. Znalosťami naučenými takýmto spôsobom bude slúžiť potrebám mimo školy a samostatne nájde riešenie problémov v budúcom živote. Nové stratégie sa používajú vo všetkých školách v Chorvátsku, kde sa učí slovenčina. Nedostatok vidíme v tom, že žiaci majú SJK dve alebo tri hodiny týždenne, čo je časove veľmi málo nato, aby sa naučili spisovnú slovenčinu. Preto sa dôraz kladie skôr na netradičné metódy, aby sa u žiakov vzbudil záujem o učenie sa jazyka slovenských predkov. V súčasnosti je v príprave nové kurikulum slovenského jazyka, ktoré by sa malo realizovať na budúci školský rok. V ňom sú nové prístupy vo vzťahu k žiakom, a preto sa učitelia už pomaly pripravujú na nové a modernejšie myslenie, aby mohli kurikulárne zmeny zvládnuť. Postupne sa opúšťa tradičný spôsob výučby a preferuje modernejší.

Tradičný spôsob výučby

Je to hlavne vyučovanie metódami hovoreného a písaného slova, ako prednáška, vysvetľovanie, rozhovor, práca s učebnicou, knihou, kompozície, cvičenia, domáce úlohy a pod. Využíva sa pri hromadnom vyučovaní. Zamerané je na odovzdávanie vedomostí žiakom, dôraz sa kladie hlavne na aktivitu učiteľa, pričom žiaci sú vo veľkej miere pasívni. Učiteľ tradičnej školy je autoritatívny, dáva pokyny, podľa ktorých sa žiak musí učiť a rozmýšľať. Žiaci len pokojne sedia a počúvajú vedomosti, ktoré potom musia reprodukovať. Nie je dostatočný čas pre žiakovu samostatnú prácu, čo neprospieva trvalému zapamätaniu si poznatkov, žiak nemá možnosť vyjadriť svoje želania, nemá motiváciu okrem známky.

Netradičný a moderný spôsob výučby

Pedagogické a didaktické inovácie súčasného vyučovania vytvárajú nové postavenie žiakov a učiteľov vo výučbe, pričom učiteľ stimuluje a rešpektuje žiaka a jeho vývojové potreby. Takou môže byť napr. výučba založená na projektoch, kde sa úloha učiteľa mení na úlohu organizátora, mentora, inštruktora a spolupracovníka. Žiaci sa stávajú organizátormi a realizátormi takéhoto vyučovania. Výučba zameraná na žiaka obracia sa k jeho záujmom a potrebám, k jeho rastu a rozvoju celej jeho osobnosti. Veľmi je dôležité každého žiaka rešpektovať individuálne a podľa jeho schopností.

Spojenie tradičného a netradičného (moderného) vyučovania

Na vyučovacej hodine je dobré funkčne prepájať a kombinovať tradičné a moderné vyučovanie. Pomocou tradičných metód sa žiakom odovzdávajú teoretické vedomosti, ktoré sa uplatňovaním netradičných metód učia ďalej prakticky používať a vytvárajú si komunikačné zručnosti. V Chorvátskej republike sa školský predmet slovenský jazyk a kultúra vyučuje v základných školách na týchto miestach: Našice, Markovec, Jalisavec, Jospovec, Jurjevec, Medjurić, Lipovčany, Ilok, Radoš, Soľany, Osijek, Višnevac, Bibine, Zadar, Šibenik, MIlavec a na stredných školách v mestách Požega a Ilok. Vo všetkých týchto školách slovenčinu pestujú takouto kombináciou, čím sa snažia motivovať žiakov, aby navštevovali hodiny tohto predmetu.

Príklady vyučovania v ZŠ kráľa Tomislava Našice a PŠ v Markovci Našickom

V škole už všetky školské predmety pracujú podľa nového kurikula, a preto sa aj slovenský jazyk snaží nezaostávať za inými predmetmi. Napriek tomu, že kurikulum SJ bude mať služobnú použiteľnosť až na budúci školský rok, učiteľ uvádza nové spôsoby výučby v kombinácii s tradičnými metódami.

Metóda využitia národných tradícií

V ľudovej tvorivosti, prísloviach či pranostikách, sa skrýva stále platná múdrosť a jazykové bohatstvo, ktoré možno využiť pri výučbe materinského jazyka, ale aj pri prehlbovaní medzipredmetových vzťahov. Tým rozvíjame u žiakov vzťah k tradíciám, zvykom a remeslám, rozširujeme ich poznanie o ľudových tradíciách a o slovenskej ľudovej kultúre.

Patrí tu napríklad tradícia jesenných obyčají, tradícia poďakovania za úrodu, tradícia veľkonočných zvykov a obyčají, tradícia vianočných zvykov a obyčají a pod.

Metóda dielni

Zvyky obohacujú výchovno-vzdelávací proces pomocou interpretovania a ukážok dárnych zvykov a remesiel. Žiakov povzbudzuje ku kreativitě a tvorbe a pozostáva z niekoľkých krokov. Napríklad drotárska dielňa pozostáva z týchto fáz: Príprava materiálu – drôt; Kritika – prečo robiť, Fantázia – čo chceme vytvoriť; Realizácia – čo sme vytvorili; Fáza dodatočného spracovania – premýšľanie o tom, čo treba zmeniť. Podobne môžeme pripraviť dielňu varenia tradičného slovenského jedla, dielňu výroby solárnej piecky, dielňu fašiangových zvykov a pod.

Metóda rozvíjania slovnej zásoby

Nacvičovanie správnej komunikácie a dorozumievania vytváraním komunikačných situácií napomáha žiakovi chápať súvislosť javov, orientovať sa vo svete, prijímať nové informácie, odovzdávať vlastné poznatky a formovať svoje postoje. Je to metóda založená na zážitkovosti, pomocou ktorej si žiaci ľahšie osvojujú vedomosti a zručnosti a tieto majú trvalejší charakter. Pri využívaní tejto metódy vyberáme témy na

základe rôznych komunikačných situácií (napr. „U lekára“, „V škole“ a pod.). Žiaci sa učia správne tvoriť ústne prejavy, funkčne používať slová a slovné spojenia, tvoriť zmysluplné vety, viesť dialóg, pohotovo reagovať na výpovede spolužiaka. Prínosom tejto metódy je výber situácií z reálneho života.

Na základe toho učiteľ pripravuje žiakov na dorozumievanie sa v praktickom živote. Nakoniec analyzujeme, čo bolo dobré a čo ešte treba doučiť.

Metóda – integračné učenie

Integrácia alebo spájanie a prelínanie sa s inými školskými predmetmi (geografia, hudobná výchova, telesná výchova, knižnica a pod.) napomáha trvalejšiemu zapamätaniu si učiva rozvíjaním asociácií.

Metóda – projektové učenie

Touto metódou napríklad na tému VODA, VIETOR, SLNKO mali žiaci vyhľadať všetko o vode, vetre, slnku. Sami našli slovenské piesne, básničky o vode v rôznych prameňoch (internet, knihy, časopisy), naučili sa ich recitovať, spievať, nakreslili výtvarné práce, urobili malú solárnu piecku a potom o tom napísali krátku správu na školskú webovú stránku.

Metóda – kreatívny tanec

Je to metóda práce, ktorá pohybom vyjadruje myšlienky a city (riekanky, básničky, piesne). Vytvára priestor pre žiakovo kreatívne a originálne videnie obrazov napísaných slovenskou rečou a pre jeho vlastné nápady.

Metóda spolupráce s mimoškolským prostredím

Školské prostredie má byť otvorené aj pre spoluprácu s mimoškolským prostredím, s rôznymi inštitúciami, ktoré pripravujú podnetné programy pre deti a mládež, a tak pôsobia na ich všestranný rozvoj.

Škola má spoluprácu so slovenskými kultúrnymi inštitúciami: Slovenské kultúrne centrum, Matica slovenská Markovec Našický, folklórny súbor atď.

(<https://www.facebook.com/ana.marosevic.54/videos/2062400770695447/> -Po nábreží - Spolupráca so SKUS "Franjo Strapač" Markovac Našički). Veľmi dôležitá je aj spolupráca s rodičmi.

(<https://www.facebook.com/Kristinka1102/videos/pcb.2229805410590636/2229804563924054/?type=3&theater> /Tri prasiatka)

IKT – Informačno-komunikačné technológie

E-DENNÍK sa v škole používa už tretí rok a všetky údaje SJ sa zapisujú v e-systéme.

Internet: Dnešní žiaci žijú v technologickej dobe, v ktorej sú internet a google súčasťou ich dospievania a vzdelávania, a preto je samozrejmosťou, že sa do triedy integruje technológia, ktorá môže žiakom predstaviť zaujímavé projekty, ako napríklad nájsť a spracovať údaje k zadanej téme, preskúmať a vyriešiť problém, vyhľadať a prezentovať spolužiakom nové informácie.

Žiaci ôsmej triedy napr. hľadali údaje o slovenskom jazykovedcovi *Ludivítovi Štúrovi a chorvátskom Ljudevit Gajovi, porovnávali ich a zistili, koľko podobných vlastností mali títo dvaja veľikáni dejín oboch národov.*

E-mail: E-maily využívame pri všetkých typoch vzdelávacej komunikácie, individuálnej či skupinovej komunikácii so žiakmi alebo s rodičmi. E-mail využívame aj na odosielanie a prijímanie domácich úloh. Úlohy potom môže žiak poprípade opraviť.

Sociálne siete: Sociálne siete a rýchly rast popularity sociálnych médií naozaj demonštrujú trend vytvárania príležitostí na vzdelávanie. Tak aj prostredníctvom facebooku môžu žiaci nájsť užitočné rady o slovenčine a slovenskej kultúre. Aj keď sú odborníci oprávnené znepokojení rizikom využívania sociálnych sietí (súkromie atď.), nemôžeme a nemali by sme ignorovať ich moc. Pokiaľ ide o digitálne komunity, existuje veľa dôkazov o tom, že neformálne vzdelávanie a obsah získaný zo sociálnych interakcií je veľmi užitočný. Môžeme nájsť a dozvedieť sa nejaké zaujímavé pravidlá jazyka, vyplniť kvíz a pod.

(-<https://www.facebook.com/groups/slovencina/> - Slovenčina

- <https://www.facebook.com/SlovencinaJednoznacne/> - Slovenský jazyk - jednoznačne a jednoducho)

Na záver

Tradícia a modernosť majú vo vyučovaní slovenského jazyka v školách v Chorvátsku nezastupiteľné miesto.

Skúsenosti ukazujú, že motivácia žiakov sa zvyšuje, keď sú vo výučbe aktívnejší.

Čím sú viac motivovaní, tým úspešnejší a sebavedomejší sú, a tým sú pri používaní slovenského jazyka nezávislejší.

Je na nás, aby sme prispôbili a zjednodušili modely, ktoré vyučujeme.

Z toho vyplýva, že iba kombinácia tradičných a moderných metód práce a správneho spôsobu využívania informačných a komunikačných technológií zvyšuje kvalitu vzdelávania a prináša lepšie výsledky.

Bibliografia:

Milan Matijević, Diana Radovanović, Nastava usmjerena na učenika, Školske novine, Zagreb, 2011.

<https://suvremeninastavnik.wordpress.com/2017/09/12/skola-i-inovativno-drustvo/>

Šverc M (2013) Inovativna pedagogija 1:1. Dostupné 17.01.2017. na https://radovi.cuc.carnet.hr/modules/request.php?module=oc_program&action=view.php&a=&id=38&type=2

<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9779/1/Gazibara%2C%20S.%20doktorski%20rad%20Aktivno%20u%C4%8Denje%20kao%20didakti%C4%8Dko-metodi%C4%8Dka%20paradigma%20svuremene%20nastave.pdf>

Čudina-Obradović, M. (2002) Igrom do čitanja, Zagreb: Školska knjiga.

Kolka, A. (1980) Kreativnost jezika, kreativna nastava jezika i motivacija, Strani jezici IX/3, 223–228.

<https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos:367/preview>

[DIDAKTIKA ODBORNÝCH PREDMETOV *www9.siov.sk > ext dok-dop*](http://www9.siov.sk/ext/dok-dop)

<https://www.ucn.sk/skoly/skolsky-vylet-alebo-netradicne-vyucovanie>